

YURT DIŞINDA TAHSİL YAPAN BURLU ERMENİ ASILLI OSMANLI ÖĞRENCİLERİ

Adnan ŐIŐMAN*

Ermeni cemaatinin önde gelen gazetelerinden *Agos*'un 23 Ağustos 2002 tarihli sayısında, Aris Nalcı'nın "İlk bursun hikâyesi" başlığıyla verilen haberinde Sultanahmet'teki 1998'de kurulan Cumhuriyet Eğitim Müzesi'nde sergilenen en eskisi 1908 tarihli belgelerin, yoksul bir Ermeni öğrenci olan Vahan Efendi'nin eğitim alabilmesi için 6 yıllık başvuru macerasının aşama aşama dilekçelerle seyrine ve Türkler tarafından bu öğrencinin nasıl desteklendiğine dair bilgiler verdiği duyurulmaktadır. *Akşam* gazetesinin 8 Eylül 2002 tarihli baskısında yer alan Gül Kireklo imzalı haberde de bu konu işlenmektedir. Söz konusu belgede Vahan Efendi'nin *Dersaadet Ticaret Mektebi*'nde, yani günümüzün *Ticaret Meslek Lisesi*'nde okumak istediği, ancak maddi imkânı olmadığı belirtilmektedir. Ayrıca o dönemlerde bürokratik işlemlerin Ermeni ve Rum öğrenciler için aynı şekilde olduğu dikkat çekilerek Vahan Efendi için öncelikle Rum, Ortodoks ve Ermeni Patrikhaneleri ile Hahambaşılık'tan fakir olduğunu kanıtlayan "fakirlik belgesi" istendiği, bu makamlardan alınan imzaların bir kağıtta toplandığı, ardından İstanbul Valiliği'nin Vahan Efendi'ye "Fakirlik Belgesi" ve "İyi Hal Belgesi" verdiği, Vahan Efendi'nin okulun eski mezunlarından Dr. Krikor Adilyan'dan referans aldığı, 1919 yılında da Teknik mektebin eski mezunları olan Haçik ve Kirkor Barsamyan'ın Vahan Efendi'ye burs verilmesini uygun gördüğü ifadelerine yer verilmektedir. Haberi okuyuculara duyuran *Agos* gazetesinin editörlerinden Sarkis Seropyan tarihi belge ile ilgili olarak "Türk- Ermeni düşmanlığını değil, dostluğunu körüklemek istiyoruz. Bu yüzden olumlu gelişmelere gazetemizde yer veriyoruz. Bu çok önemli bir belge. Şimdi Ermeni öğrenci burs alacak olsa önce kendi cemaatinden burs almayı düşünür. O tarihte nasıl olmuş da devletten burs almış, çok ilginç" demektedir. Osmanlı İmparatorluğu'nun içinde yaşayan Ermeniler ile Osmanlı Hükümeti arasındaki ilişkilerin dünya kamuoyuna aksettirilmek istenenin aksine iyi bir düzeyde olduğunu kanıtlayan söz konusu belgeler yanında, Ermeni öğrencilerine burs verilmesi ve eğitim bakımından desteklenmeleri hakkında daha önceki yıllara ait çok sayıda belgeler mevcuttur. İstanbul'daki Başbakanlık Osmanlı Arşivleri Dairesi'nde ve Paris'teki Archives Nationales'daki belgeleri ve basılı kaynakları inceleyerek yaptığımız araştırmayla bu konu hakkında önemli bilgilere ulaşılmış bulunmaktayız.

XIX. yüzyıl Osmanlı Eğitim Sisteminde Batı örnekli yenilik hareketlerine devam edildiği görülmektedir. Bu konuda Avrupa'ya, özellikle Fransa'ya öğrenci gönderilmesi önemli bir yer tutmaktadır. Bernard Lewis "Comment l'İslam regardait l'Occident"¹ adlı makalesinde Müslümanların, kâfirlerin dili-

* Prof. Dr., Uşak Eğitim Fakültesi

¹ Bernard Lewis, "Comment l'İslam regardait l'Occident", *L'histoire*, Paris No: 56 Mayıs 1983, s. 51.

ni öğrenmediklerini, Batı memleketlerine temsilci göndermek gerektiğinde Yahudi veya Hıristiyanların bu işle vazifelendirildiğini belirterek, Devlet-i Aliyye'nin Avrupa'da sürekli elçilikler kurmasından sonra², Osmanlıların yabancı dillere yöneldiklerini ve farklı rütbede subayları, çok sayıda öğrenciyi Batı ülkelerine tahsil için gönderdiklerini zikretmektedir. Osmanlı Hükümeti yurt dışına öğrenci gönderilmesinde teb'ası arasında milliyet veya din ayırımı yapmamış, Türk, Ermeni, Rum ve Bulgar asıllı öğrencileri çeşitli bilim alanlarında yetiştirmek üzere Avrupa'nın çeşitli ülkelerine, özellikle Fransa'ya göndermiştir³. 1839-1876 yılları arasında gönderilen bu öğrencilerin 171 (%71)'i Müslüman, 73 (%29)'ü gayri Müslim'dir⁴.

Osmanlı Devleti tebaasından Avrupa'nın çeşitli şehirlerine tahsil için öğrenci gönderilmesi hususunda Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa'nın Paris'e yollandığı öğrenciler Fransa'ya ilk gönderilen öğrenciler olmuşlardır⁵. Bunlar Paris'te *Ecole Egyptienne* (1826-1835)'e verilmişlerdir⁶. Osmanlı Hükümeti ise gruplar halinde 1830 yılında Paris'e talebe göndermeye başlamıştır. 1839 Tanzimat Fermanı ile 1856 Islahat Fermanı'nın ilânı arasındaki on yedi yıllık dönemde Fransa'ya yollanan kırk üç öğrencinin on yedisi gayri Müslimdir. Bunlardan dokuzu Tanzimat Fermanı'nın okunmasından sonra, 1840'da gönderilmişler ve genellikle tıp tahsili görmüşlerdir⁷. Sözü ettiğimiz gayr-i Müslim Ermeni asıllı öğrencilerden İstanbul'dan Beşiktaş'lı Bogos⁸ ve Archigene Sarandi⁹, İstanbul'lu Serop¹⁰ memlekete döndüklerinde *Mekteb-i Tıbbiye* hocalığı yapmışlardır. Tıp tahsili yapan diğer Ermeni asıllı Osmanlı öğrencilerinin isimleri Kaspar¹¹, Eczacıoğlu Kirkor¹² ve İstanbul'dan Galata'lı Mikayel¹³'dir. Yedi Ermeni asıllı Osmanlı öğrencisi de Cezayirlioğlu Mıgırdiç isimli bir zat tarafından 1852 yılında Paris'e tahsile yollanmıştır. Bunlardan biri olan Amasyan çok geçmeden geri dönmüştür. 1853'ten itibaren içlerinden birinin tahsil masrafları kardeşi, diğerlerinininki hazi-

² Ercümen Kuran, *Avrupa'da Osmanlı İkamet Elçiliklerinin Kuruluşu ve İlk Elçiliklerin Siyasi Faaliyetleri*, 1793-1821, Ankara 1968, s. 71.

³ Adnan Şişman, *Tanzimat döneminde Fransa'ya Gönderilen Osmanlı Öğrencileri, 1839-1876*, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Basılmamış Doktora tezi, 1983.

⁴ A. Şişman, "Tanzimat Döneminde Fransa'ya Gönderilen Gayr-i Müslim Osmanlı Öğrencileri", *X. Türk Tarih Kongresi*, Ankara 1994, s. 2515-2533.

⁵ A. Şişman "XIX Yüzyıl Başlarında Fransa'daki İlk Osmanlı Öğrencileri", *Osmanlı 5, Yeni Türkiye Yayınları*, Ankara 1999, s. 245-249.

⁶ Şinasi Altundağ, "Mehmet Ali Paşa, Kavalalı", *İslâm Ansiklopedisi (İA)*, VII, İstanbul 1979, s. 574-575; J.H.Kramers, "Mısır", Mehmed Ali Hanedanı Devri ve İstiklâl, *İA*, VIII, İstanbul 1979, s. 250 vd. ; Anouar Louca, *Voyageurs et Ecrivains Egyptiens en France au XIXe Siècle*, Paris 1970, s. 33-35.

⁷ Başbakanlık Osmanlı Arşivleri Dairesi (BOAD). İrade Hariciye (İH.) 1276; Cevdet Maarif (CM.) 6277, 1760, 4946, 2188; Cevdet Hariciye (CH). 3358, 3813, 374.

⁸ BOAD. CM. 4002, 2359; İH. 39,7448, 8176.

⁹ BOAD. İH. 556, 14412; CM. 2360.

¹⁰ BOAD. CM. 4002, 2359; İH. 39, 5852.

¹¹ BOAD. CM. 4002, 2359, İH. 39, 5852.

¹² BOAD. İH.39; CM. 4002, 2359.

¹³ BOAD. İH. 39; CM. 4002, 2359.

ne tarafından karşılanmaya başlanmıştır. Bunlardan Akdat ve Mehüsyen tahsillerinde gayret göstermediklerinden geri çağrılmış, Mardiros adlı Ermeni asıllı öğrenci Paris'te *Ecole Centrale des Arts et Manufactures*'de, Hougos Arşak *Ecole Supérieure du Commerce*'de, Sarik Haffiyan *Académie Impériale de Médecine*'de ipek endüstrisi tahsili görenek bir buçuk yıl içinde dönmüşlerdir¹⁴. Bunlardan başka Paris'e gidip tahsilinde gayret göstermediğinden 1853'te geri çağrılan Garabet Bilezikciyan ismine de rastlanmaktadır¹⁵. 1855'te gönderilen tek bir Ermeni öğrencisi *Mekteb-i Tıbbiye* hocalarından Siroçen'in oğlu Viçen de Paris'te *Faculté de Droit*'da tahsil yapmıştır¹⁶.

1856 Islahat Fermanı'nın neşredilmesiyle Osmanlı Devleti bünyesindeki Hıristiyanlara devlet dairelerinin ve mekteplerinin kapıları açılmıştır. Bununla birlikte fermanla zikredilen maârif ve ulûm ve Avrupa sermayesinden istifade edilmesi kaydı uyarınca masrafları Osmanlı Hükümeti tarafından karşılanmak üzere toplam otuz altı öğrenci Fransa'ya gönderilmiştir. 1856 yılı sonunda bu sayı elliye ulaşmıştır¹⁷. Osmanlı Hükümeti öğrenci sayısının artması üzerine hangi millet ve dinden olursa olsun bütün tebaasına dahil öğrencileri her türlü alanda yetiştirmek, Erkân-ı Harb subaylarına, mühendislere ve yönetici devlet adamlarına sahip olmak gayesiyle Ekim 1857'de Paris'te *Mekteb-i Osmânî*¹⁸'yi açmıştır. Amaca uygun olarak da bu mektebe gayri Müslim öğrenciler göndermek hususu düşünülmüştür.

Gülhâne Hatt-ı Hümayûnu'nda askerlik hizmetinin bütün tebaaya zorunlu olduğu ilân ve *Islahat Fermanı*'nda Müslüman olmayan tebaanın askere alınması prensip olarak kabul edilmiş olmasına rağmen bu husus gerçekleşmemiş, yine ordu için askere alınanlar Türkler olmuştur. 1863'te toplanan vükelâ heyetinde gayri Müslimlerin orduya alınmaları görüşülerek "Devlet, askerlik mükellefiyetini hep metbu ahaliye yükletiyor. Böyle giderse öz unsurumuz olan Türklere günden güne zaaf gelir. Şu halde buna bir tedbir aranmalıdır" denilmiştir¹⁹. 2 Ocak 1864 tarihli *Le Moniteur Universel* isimli Fransız resmî gazetesinde²⁰ "İstanbul'dan bildiriliyor, 24 Aralık" başlığı altında, Sadrazam Fuad Paşa'nın tavsiyeleri üzerine Padişahın Osmanlı İmparatorluğu'nun çeşitli eyaletlerindeki iyi ailelerden seçilmiş Müslüman ve Hıristiyan gençlerden bir müfreze teşkil ettiği haberi yer almaktadır. Sayıları yüz olan bu müfreze, Padişahın muhafız birliğini meydana getirmektedir. Subay sınıfından olan ve Marûnîler, Dürzîler, Araplar, Boşnaklar ve Herseklilerden meydana gelen bu birliktekiler millî kıyafetlerini muhafaza etmekte, saraya yakın bir kışlada, her biri dinlerinin gereklerini yerine getire-

¹⁴ BOAD. CM. 1296; Paris Türk Büyükelçiliği Arşivi (PTBA) 5/1.

¹⁵ PTBA. 5/1; BOAD. CM. 1296.

¹⁶ BOAD. İH. 5852, 12192.

¹⁷ Mehmed Esad, *Mir'at-ı Mühendishâne-i Berrî-i Hümayûn*, İstanbul 1312, s. 120, 121'de 1856 yılı sonlarına doğru *Mühendishâne-i Hümayûn*'dan yollanan öğrencilerin gidiş tarihleri 1272 Kanun-ı sâni olarak gösterilmektedir.

¹⁸ A. Şişman, "Mekteb-i Osmânî (1857-1864)", *Osmanlı Araştırmaları V*, İstanbul 1986, s. 83-160.

¹⁹ Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi*, VII, Ankara 1977, s. 182.

²⁰ Hâriciye Arşivi (HA.) İdâre (İ)/148, *Le Moniteur Universel* du 2 Janvier 1864.

rek müştereken yaşamakta ve Fransızca, Türkçe ders almaktadırlar. Yeni muhafız birliğinin kuruluşu, Sadrazamın düşüncesinde Müslüman-Hıristiyan eşitliğine doğru atılan bir adım ve bilhassa ileride orduya Hıristiyanların alınmasına varacak bir vasıta olarak görülmektedir. Bu önemli bir husustur, zira herkese padişahın birçok defa ilân ettiği, fakat uygulaması o kadar zor olan bu eşitliği sağlama yolundaki arzunun somut delilini vermektedir. Bu düşüncelerle Fuad Paşa Padişah adına bundan böyle her yıl *Mekteb-i Harbiye*'ye Müslümanlar alındığı gibi sekizi katolik, sekizi Rum ve sekizi Gregoriyen Ermeni olan yirmi dört Hıristiyan'ın kabul ettirilmesini sağlar. Bu gençlerden on ikisi de her yıl *Mekteb-i Osmânî*'ye yollanacaktır. Nitekim, 1864 Nisan'ının sonlarına doğru, on beş-on altı yaşlarında on sekiz kişilik İmparatorluğun farklı milletleri içinden seçilmiş gayri Müslim Osmanlı öğrencileri kafilesi, binbaşı Salih Efendi refakatinde Messagerie Impériale gemisiyle Fransa'ya gönderilmiştir²¹. Öğrenciler 14 Mayıs 1864'te Paris'e varmışlardır²².

1864'te Paris'e gönderilen Ermeni asıllı olan öğrencilerden; Paul Ananyan, Mayıs 1864-Eylül 1864 tarihleri arasında *Mekteb-i Osmânî* de, sonra *Collège de Sainte-Barbe* ve askerî okul *Ecole Militaire de Saint-Cyr*'de eğitim görmüş, 20 Ağustos 1870'de yurda dönmüştür.²³

1850 doğumlu Manuk Azaryan Mayıs 1864- Eylül 1864'te *Mekteb-i Osmânî* de, 1865-1869 yılları arasında *Collège de Sainte-Barbe*'da okumuştur. Dönüşünde Dışişleri merkez teşkilâtında müsteşarlığa kadar yükselmiş, Ayan âzâsı olmuştur.²⁴

Andon Bilezikciyan Mayıs 1864-Eylül 1864 tarihlerinde *Mekteb-i Osmânî* de okumuş, 1864-1869 yıllarında M. Dumont'un atölyesinde gravürlük tahsili yapmıştır. Ağustos 1869'de dönmüştür.²⁵

Takvor Hamamciyan Paris'te *Mekteb-i Osmânî* de Mayıs 1864-Eylül 1864 tarihleri arasında eğitim gördükten sonra 1864-1867 yıllarında *Collège de Sainte-Barbe*'da, Ocak 1867-1868'de *Pension de Carré de Maily*'de, 1868-1870'de *Pension Bon*'da okumuş, 1870 Fransa-Prusya muharebesi üzerine Belçika'ya nakledilenler arasında Brüksel'e gitmiş ve orada 1870-1872 yıllarında *Ecole de Droit*'da hukuk öğrenimi görmüştür. 13 Aralık 1872'de Paris üzerinden İstanbul'a dönmüştür. Ocak 1873/Z 1289'da Roma Sefareti Ateşesi, Haziran 1874/Ca 1291'te İkinci Mahkeme-i Ticaret aza muavini, Ekim 1875/L1292'te Birinci Mahkeme-i Ticaret azası, Haziran 1880/B 1297'de Mahkeme-i İstinaf-ı Cinayet azası, 3 Şubat 1886/28 R 1303'da Edirne Vilâyet Mahkemesi Müddâ-ı Umûmi muavini, 7 Mayıs 1887/ 23 Ş 1887'de Beyoğlu Bidayet Mahkemesi ikinci hukuk azası olmuştur.²⁶

²¹ HA. İ/147; PTBA. 29/3, 34/1.

²² HA. İ/148.

²³ PTBA. 29/3, 34/1, 54/5, 69/3; HA.İ. 147, 148.

²⁴ PTBA. 29/3, 34/1, 54/5, 58/1; HA. I/147, 148; Sadi Koçaş, *Tarih Boyunca Ermeniler ve Türk Ermeni İlişkileri*, Ankara 1967, s. 98.

²⁵ PTBA. 29/3, 34/1, 54/5, 59/2, 60/1; HA. İ/147, 148.

²⁶ PTBA. 29/3, 34/1,54/5; HA.İ/147, 148 ; BOAD. Sicill-i Ahval 4/270.

Kirkor Sandalciyan Mayıs 1864-Eylül 1864'te *Mekteb-i Osmânî*'de, 1870'e kadar *Collège de Sainte-Barbe*'da, Liège (Belçika)'de: *Ecole des Arts et Manufactures de l'Université de Liège* isimli okulda Ekim 1870-1875 yılları arasında tahsil görmüştür. 8 Temmuz 1875'te yurda dönmüştür.²⁷

Ohanes Sinanyan 1864'te Paris'e gitmiş, fakat 1865'te tahsil esnasında vefat etmiştir.²⁸

Agop Şapyan Mayıs 1864-Eylül 1864'te *Mekteb-i Osmânî*'de, 1864-1869 yılları arasında da *Collège de Sainte-Barbe*'da okumuştur. 22 Temmuz 1869'da dönmüştür.²⁹

Bedros Şaşıyan 1864'te Paris'e gitmiş, Mayıs 1864- Eylül 1864 tarihleri arasında *Mekteb-i Osmânî*'de, 1864-Şubat 1869 arasında ise *Ecole de Droit*'da tahsil yapmıştır. Nisan 1869'da yurda dönmüştür.³⁰

Ekim 1857'de Paris'te açılan *Mekteb-i Osmânî*'den yapılan masraflar oranında arzu edilen netice alınamamış ve mektep 1864'te lağvedilmiştir. Paris'te kalacak öğrencilerin nezaret ve idareleri için de Talebe-i Osmaniye Müdürlüğü tesis edilmiş, Fransa'da, hatta Belçika'da tahsil gören öğrenciler bu merkeze bağlanmışlardır³¹. *Mekteb-i Osmânî*'nin kapanmasından sonra 1876 yılına kadar Fransa'ya gönderilen toplam doksan üç Osmanlı öğrencisinden otuz sekizi gayri Müslimdir. Yine bu toplam mevcudun on altısı gayr-i Müslim olmak üzere yirmi yedisini ilim tahsil yapan öğrenciler, biri subay ve beşi gayr-i Müslim doktor olmak üzere on beşini staj için gönderilenler, on yedisi gayr-i Müslim olmak üzere elli birini de kalifiye işçiler yetiştirmek ve ülkenin Ruscuk, Niş, Sofya gibi bazı şehirlerinde açılmış olan ıslahâthanelerin kurulacak yeni atölyelerinde öğretmenlik yapmak üzere ihtisas için gönderilen ve bu amaç için çiraklık eğitimi yapan öğrenciler oluşturmaktadır³².

1864 ile 1876 yılları arasında Fransa'ya gönderilen Ermeni asıllı öğrencilerden;

Dikran Sofya'lı olup Paris'teki *Saint-Samuel Moorat Koleji* (*Muradyan Mektebi*) mezunudur. Diplomasını alınca İstanbul'a dönmüş, kardeşi Sinanyan'ın ölümü üzerine onun yerine tekrar Kasım 1865'te Paris'e gönderilmiştir. 1865-1869 yılları arasında *Ecole de Droit*'da tahsil görmüş, Nisan 1869'da yurda dönmüştür.³³

Horasan Nisan 1867'de Osmanlı öğrencileri arasına dahil edilmiştir. 1867-1869 yılları arasında *Ecole Centrale*'de öğrenim görmüş, 28 Ağustos 1869'de yurda dönmüştür.³⁴

²⁷ PTBA. 29/3, 34/1; 54/5, 92/2; HA. İ/147, 148.

²⁸ PTBA. 29/3; HA. İ/147.

²⁹ PTBA. 29/3, 34/1, 54/5, 58/1; HA.İ/147, 148.

³⁰ PTBA. 69/3, 74/1, 82/2, 93/1, 92/2; HA. İ/148.

³¹ PTBA. 29/3.; BOAD. İH. 12192

³² PTBA. 34/1, 36/1, 46/2, 54/5, 58/1, 59/2, 62/1,69/3, 74/1, 84/5, 92/2, 93/2.

³³ PTBA. 29/3, 34/1, 54/5; HA.İ/147,148.

³⁴ HA. İ/148.

Vensan Hocotziyan'ın 1867 tarihinde Fransa'da olduğu bilinmektedir. Paris'te *Ecole de Droit*'da 1870'e kadar tahsil yapmış, daha sonra Belçika'ya nakledilerek Brüksel'de doktora çalışması yapmıştır. 9 Ağustos 1872'de dönmüştür.³⁵

Garabet İstanbul'daki *Sanayi Mektebi* çırak öğrencilerindedir. Mesleği fayans dekoratörlüğüdür. 13 Ocak 1870'te Paris'e gönderilmiştir. Ocak 1870- Eylül 1870 tarihleri arasında *Pensionnat et Externat de Jeunes Gens*'da kaldıktan sonra Belçika'da Liège şehrinde Saint-Léonard atölyelerinde, Eylül 1870-Ağustos 1871 tarihlerinde *Ecole Industrielle*'de çıraklık eğitimi görmüştür. 1871'de Paris'e dönmüştür. 1875'e kadar burada kaldığına dair bilgiler mevcuttur. 13 Şubat 1875'te yurda dönmüştür.³⁶

Arsen Kalust 1857 Tekirdağ doğumludur. *İstanbul Sanayi Mektebi* çırak öğrencilerinden olup mesleği dökümcülüktür. 13 Ocak 1870'te Paris'e gitmiştir. Ocak 1870-Eylül 1870 tarihleri arasında *Pension de M.Fruitier*'de bulunduktan sonra Belçika'ya gönderilmiştir. Orada Liège şehrinde Eylül 1870'ten 1875'e kadar *Ecole Industrielle*'e devam etmiştir. Yurda dönüş tarihi 13 Şubat 1875'tir.³⁷

Kirkor *İstanbul Sanayi Mektebi* çırak öğrencilerindedir. Mesleği tornacılıktır. 13 Ocak 1870'te Paris'e gönderilmiş olup, orada Ocak 1870-Eylül 1870 tarihleri arasında *Pension de M.Fruitier*'e verilmiştir. Sonra Hâvre'a gönderilmiş, orada Eylül 1870'ten 1873'e kadar *Ecole Professionnelle*'de okumuş ve 1873'ten 1875'e kadar makine yapım atölyesinde çalışmış, 13 Şubat 1875'te dönmüştür.³⁸

Agop Vahan 1870/1287 *Mekteb-i Tıbbiye* mezunudur. 1870'te Paris'e gönderilmiş, orada tıp tahsili yapmıştır. Dönüşünde Emrâz-ı Dâhiliye muallim muavini olmuştur.³⁹

Ohanes *İstanbul Sanayii Mektebi* çırak öğrencilerindedir. Mesleği makineciliktir. 13 Ocak 1870'te Paris'e gönderilmiş, orada Ocak 1870-Eylül 1870 tarihleri arasında özel bir pansiyonda bulunduktan sonra Hâvre'a gönderilmiş, *Ecole Professionnelle*'de Eylül 1870'ten 1873'e kadar ihtisas yapmıştır. 1873-1875 yılları arasında da makine yapım atölyesinde çalışmıştır. 13 Şubat 1875'te dönmüştür.⁴⁰

Mıgırđıç 1859 İstanbul doğumlu olup, öksüz ve yetimdir. *İstanbul Sanayi Mektebi* öğrencisi iken 8 Aralık 1872'de Paris'e gönderilmiş, orada *Pension de M. Moreau*'ya kaydedilmiştir. 15 Temmuz 1875'te yurda dönmüştür.⁴¹

³⁵ HA. İ/147, 148; PTBA. 62/1, 67 Eylül 1870, 74/1, 93/2.

³⁶ PTBA. 69/3, 74/1, 82/2, 93/1, 2.

³⁷ PTBA. 69/3, 74/1, 82/2, 93/1, 2; HA. İ/148.

³⁸ PTBA. 69/3, 74/4, 82/2, 93/1, 2.

³⁹ Rıza Tahsin, *Mir'at-ı Mekteb-i Tıbbiye*, I, İstanbul 1328, s. 77, 211.

⁴⁰ PTBA. 69/3, 74/1, 82/2, 93/1, 2.

⁴¹ PTBA. 74/1, 92/2, 93/2; HA.İ./148.

Dikran Avadis 1872/1289 *Mekteb-i Tıbbiye* mezunu olup, 1872'te Paris'e gönderilmiş, tıp tahsili yapmıştır. Bu öğrenci tanınmış doktor, Miralay Dikran Acimyan Bey'dir.⁴²

Dikran Tercüme Odası memurlarından Ohanes Efendi'nin kardeşidir. 1873'te Paris'e gitmiş, Haziran 1875'te Osmanlı öğrencileri arasına alınmış, masraflarını kardeşi üstlenmiştir.⁴³

Haçik Ohanes Aralık 1874'te Paris'e gönderilmiştir. Muhtemelen Ağustos 1875'te dönmüştür.⁴⁴

Eremian Ağustos 1874'te Osmanlı öğrencileri arasına dahil edilmiştir. *Ecole d'Agriculture de Grignon*'da ziraat tahsili görmüştür. Haziran 1874'te yurda dönmüştür⁴⁵. 30 Ekim 1873'te *Collège Arménien de Saint-Samuel Moorat*'nın müdürü olarak adı geçen Eremian'ın bu öğrenci ile aynı kişi olup olmadığı açıklığa kavuşturulamamıştır.⁴⁶

Osmanlı Devleti burslusu olarak okuyanların dışında, bazı gayri-Müslim Osmanlı öğrencilerinin Fransa'da kendi imkânları ile tahsil gördüklerine rastlanmaktadır. Bu öğrenciler genelde Paris'teki *Muradyan Ermeni Mektebi*'nde, Fransa'daki adıyla *Ecole Arménienne Mouradian*, diğer adıyla *Collège Arménien de Saint-Samuel Moorat* (12, Rue de Monsieur)'da eğitimlerini sürdürmüşlerdir.

Başbakanlık Osmanlı Arşivleri Dairesi'nde bulduğumuz 26.03.1857 / Selh-i Receb 1273 tarihli belgeden, dil ve fen tahsili için Paris'e gönderilen ve gönderilmekte olan Ermeni çocuklarının sayısının artması sebebiyle âyin için Ermeni milletine mahsus olmak üzere daha önceki tarihlerde bir mabet açılmasına izin verildiği ve yine masrafları Ermeniler tarafından karşılanmak üzere Ermenilere mahsus bir Ermeni Mektebinin ihtiyaçtan dolayı açılmasına izin verilmesi ve bu mektebin Paris Osmanlı Sefâreti tarafından himâye edilmesi hususlarının Osmanlı Devleti'nden Ermenilerce talep edildiği anlaşılmaktadır. Yine 19.01.1857 / 22 Ca 1273 tarihli belgeden, bu isteğin Osmanlı Devleti tarafından uygun görüldüğü ve Paris Sefareti'ne bir emirnâme gönderilmesine karar verildiği ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte *Collège Arménien de Saint-Samuel Moorat* adlı mektebin kuruluş tarihi ile ilgili farklı bilgiler de vardır. Nitekim adı geçen mektebin müdürü P. Auxence Kurken Paris'teki Osmanlı Sefiri Cemil Paşa'ya yazdığı Paris, 11 Şubat 1864 tarihli mektubunda,⁴⁷ öğrencilerinden bir kısmının Osmanlı mekteplerine alınmaları yolundaki arzusunu beyan etmekte ve Ermeni Mektebi hakkında bilgi vermektedir; *Collège Arménien de Saint-Samuel Moorat* yirmi yıl önce (yani 1844'te) kurulmuştur ve yirmi yıl içinde Osmanlı Padişahının yakın âlâka ve yardımlarına mazhar olmuştur. İleride memleketlerine dönüp hizmet vermek aşkıyla tahsil gören Ermeni öğrencileri kendi memleketlerinin diline, yani Türkçe'ye

⁴² Rıza Tahsin, *Aynı eser*, s. 77, 215

⁴³ PTBA. 92/2, 93/2.

⁴⁴ PTBA. 93/2.

⁴⁵ PTBA. 92/2, 93/2, 94/3.

⁴⁶ PTBA. 81/2.

⁴⁷ HA. İ/147, 148.

özellikle önem vermektedirler. Mektepte okutulan diğer dersler de şunlardır: Hal ve Gidiş, Din Dersi, Ermeni Dil ve Edebiyatı, İlm-i Belâgat, Din-i Millî ve Yabancı Ülkeler Tarihi, Kronoloji, Fizikî-Siyasî Coğrafya, Fransız Dili ve Edebiyatı, İngiliz Dili, Aritmetik, Cebir, Geometri, Mekanik, Fizik, Tabiat Tarihi, Jeoloji, Felsefe, Hukuk, Ekonomi Politik, Muhasebe-Ticaret, Yazı, Resim-Yağlı Boya, Müzik, Beden⁴⁸. Kurken mektubunun son kısmında bu derslerin Osmanlı Hükümeti'nin yeni açacağı okullara hazırlayıcı mahiyet taşıdığını da ifade etmektedir. 15 Mart 1867 tarihli yazısında Paris Sefiri Cemil Paşa Hâriciye Nâzırı Fuad Paşa'nın kendisinden Paris'te tahsil yapmakta olan gençlerden otuz kadarını *Ecole des Mines ve Ecole des Ponts et Chaussées*'ye girmek üzere seçmesini istediğini belirtmektedir. Bu istek üzerine Cemil Paşa *Collège Arménien de Saint-Samuel Moorat* adlı okulun idaresinden ve Fransa'daki Osmanlı öğrencileri ile ilgilenmek üzere kurulan Talebe-i Osmâniyye Müdürlüğü'nden adı geçen okulların eğitim düzeyini kaldırabilecek yetenekte iyi öğrencilerin listesini istemiştir⁴⁹. Nitekim ileriki yıllarda, Paris'teki Osmanlı öğrencileri arasında Ermeni Mektebinden mezun olan öğrencilerin isimlerinin bulunması⁵⁰, Kurken'in isteğinin kabul edildiğini göstermektedir. 1870 yılında Paris şehri Prusya tarafından muhasara edilince, *Collège Arménien de Saint-Samuel Moorat*'da mevcut 32 öğrencinin İstanbul'a nakli lâzım gelmiştir. Paris Sefiri Cemil Paşa'dan Hâriciye Nâzırı Âli Paşa'ya 7 Eylül 1870 tarihinde çekilen telgraftan 32 öğrencinin yol masrafları için tahmin olunan 11.000 Frank'ın, kendi maddî imkânlarını aştığından dolayı Ermeni Mektebi müdürü tarafından Osmanlı Hükümeti'nden talep edildiği anlaşılmaktadır⁵¹. Nitekim, 17 Aralık 1870/21 Receb 1287 tarihli belgeden Osmanlı tebaasından olmaları dolayısıyla bu isteğin kabul edildiği ve Ermeni öğrencilerinin Aralık 1870'te İstanbul'a dönebilmeleri için gerekli miktar paranın Maliye Hazinesi'nden karşılandığı anlaşılmaktadır⁵². Ayrıca arşiv belgelerinde mektebin müdürleri olarak 13 Haziran 1860'ta P. Léon M. Alishan⁵³, 30 Ekim 1873'te de Erémian⁵⁴ isimleri geçmektedir.

Osmanlı Devleti adı geçen mekteple yakından ilgilenmiştir. Paris'teki Müslüman olmayan Osmanlı öğrencileri için din adamı gönderilmiştir. *Ecole Arménienne de Saint-Samuel Moorat* ve Paris'teki Talebe-i Osmâniyye Müdürlüğü'ne bağlı Osmanlı gayr-i Müslim öğrencilerinin ibadetlerini icra ettirmek üzere Ermeni patriği, Devlet-i Aliyye'den Gregoriyen bir din adamının Paris'e gönderilmesini talep etmiş, bu istek kabul edilerek papaz Ohanes Hümkârbeyendiyan, 400 Frank maaşla, 1863'te Fransa'ya yollanmıştır. 1870 yılına kadar Paris'te görev yapan bu zat Paris kuşatması sırasında İstanbul'a

⁴⁸ Adnan Şişman, "Tanzimat Döneminde Fransa'ya Gönderilen Gayr-i Müslim Osmanlı Öğrencileri", s. 2520-2521.

⁴⁹ HA. İ/148.

⁵⁰ PTBA 29/3, 34/1,54/5; HA. İ/147,148.

⁵¹ HA.İ/147; PTBA 67 / Eylül 1870.

⁵² BOAD. İrâde Dâhiliye 43199; PTBA. 67/Eylül 1870.

⁵³ HA.İ/147.

⁵⁴ PTBA. 81/2.

dönmüş ise de, bir yıl sonra bu defa Belçika'nın Brüksel şehrine aynı vazifeyle gitmiş, Talebe-i Osmâniyye Müdürlüğü'nün kapatılışına kadar gayri Müslim öğrencilerin dinî ihtiyaç ve ibadetlerinde yardımcı olmuştur⁵⁵. Ağustos 1875'te, Ohanes Hünkârbeyendiyan ve daha önceki tarihlerde Paris'te Osmanlı öğrencileri arasında bulunduğu anlaşılan oğluna⁵⁶ İstanbul'a dönüşleri için her birine 450'şer Franktan toplam 900 Frank harcırah verilmiştir⁵⁷. Bununla birlikte Müslüman öğrencilerinin din dersleri ile 1867'ye kadar Hoca Tahsin Efendi ilgilenmiştir⁵⁸. Hoca Tahsin Efendi Paris'teki *Mekteb-i Osmânî*'de ve diğer okullarda bulunan öğrencileri okutmak, Hıristiyan tebaadan olanlara Türkçe'yi öğretmek ve Darülfünûn'a hoca yetiştirmek gâyesiyle Selim Sabit Efendi ile birlikte 1857'de tabiye ve riyâziye öğrenimi için Paris'e gönderilmiş⁵⁹, bir fakülte de ve *Collège de France*'da Fizik, Kimya derslerini takip etmiş, *Mekteb-i Osmânî*'de Şark dilleri ve Ermeni diyalektiği hocalığı yapmıştır⁶⁰. Onun İstanbul'a dönüşünden sonra bu vazifeyi yapacak kimse kalmamıştır. Hatta o kadar ki, 17 Ağustos 1872'de Liège'de bulunan İbrahim Hasan isimli çıraklık tahsili gören bir öğrenci öldüğü zaman son anında başında hiçbir din adamı bulunmamıştır. Talebe-i Osmâniyye Müdürlüğü uzun süredir hizmetinde bir Ermeni papazı bulundurduğu halde, Müslüman öğrencilere İslâm dinini öğretecek bir din adamından yoksun kalmıştır. Bu can sıkıcı boşluğu doldurmak için Müdürlük, Paris, 28 Mayıs 1875 tarihli bir yazıyla Paris Sefiri Ali Paşa⁶¹'dan Devlet-i Aliyye nezdinde girişimlerde bulunarak öğrencilere bir imam gönderilmesinin sağlanmasını rica etmiş ise de 30 Haziran 1875'te öğrencilerin tamamının geri çağrılması bunun gerçekleşmesine zaman bırakmamıştır⁶².

Osmanlı Devleti'nin *Ecole Arménienne de Saint-Samuel Moorat*'ya destek ve ilgisini gösteren bir başka örnek de Paris'teki Osmanlı elçisinin 26 Mayıs 1866'da adı geçen Ermeni mektebinin müdürü M. l'Arman'ı evinde akşam yemeğine davet etmesi ve bu davetin memnuniyetle kabul edilmesidir⁶³.

Osmanlı Devleti'nin Türk, Ermeni, Rum ve Bulgar asıllı öğrencileri çeşitli bilim alanlarında yetiştirmek üzere burslu olarak Avrupa'ya göndermesi ve Paris'te kurulan *Ecole Arménienne de Saint-Samuel Moorat* (Ermeni

⁵⁵ HA. İ/148; PTBA. 39/3, 74/1, 62/1, 60/1.

⁵⁶ PTBA. 34/1.

⁵⁷ PTBA. 92/2.

⁵⁸ Richard L. Chambers, "Notes on the Mekteb-i Osmânî in Paris, 1857-1874", *Beginnings of Modernization in the Middle East, The Nineteenth Century*, Ed.by W.Polk and R. Chambers, Londra 1968, s. 324.

⁵⁹ BOAD. İH. 7197; Cengiz Orhonlu; "Edebiyat Fakültesi Kuruluşu Gelişmesi (1901-1933) Hakkında Bazı Düşünceler" *Cumhuriyetin 50. Yılına Armağan*, İstanbul 1973, s. 57-58; Sadrettin Celâl Antel, "Tanzimat Maarifi", *Tanzimat I*, İstanbul 1940, s. 448.

⁶⁰ AN. F¹⁷ 4147/5; Adnan Şişman, "Mekteb-i Osmânî", s. 96-97.

⁶¹ Hicrî 1289-1292/Milâdî 1872-1875 yılları arasında Paris Sefiri olan Arifi Paşazâde Ali Paşa, vefatı: Beyrut gurre-i Receb 1306/3 Mart 1889'dur (Bkz. Mehmet Süreyya, *Sicill-i Osmani III*, İstanbul 1311, s. 580).

⁶² PTBA. 94/2.

⁶³ PTBA. 38/1.

Muradyan Mektebi)'ya olan ilgi ve desteği Osmanlı yönetiminin dil, din ve ırk farkı gözetmeksizin bütün tebaasına adaletle yaklaşan tutumunu ortaya koyması bakımından önemlidir.

Durum böyle iken bu ve buna benzer hususlarda Avrupa'nın Türkiye aleyhine kasıtlı yaklaşımlarını önlemek mümkün olamamaktadır. Sözde Ermeni soykırım iddiaları da bunlardan biridir⁶⁴. Bu iddialar Osmanlı Devleti'nin son elli yılında Amerika ve Avrupa Devletleri tarafından Şark Meselesi'nin bir uzantısı olarak ortaya çıkarılmış suni bir meseledir. Çünkü, 1915 yılı da dahil olmak üzere, tarihin hiçbir döneminde Osmanlılar ne Ermenilere ne de diğer milletlere herhangi bir katliam yapmamıştır. Hatta tam tersine Osmanlı Devleti'nin yıllar içerisinde insani boyutta örnek teşkil eden birçok icraatları bulunmaktadır; 1492'de İspanya'da engizisyonundan kaçan Yahudileri gemilerle İstanbul'a getirip bugünkü Fener ve Balgat semtine yerleştiren⁶⁵, İstanbul'un fethi sırasında "İstanbul'un içinde Türk sarığını görmek Lâtin serpuşunu görmekten daha iyidir"⁶⁶ diyen Ortodoks Rumlarına güven veren, onlara her türlü din ve vicdan özgürlüğü tanıyan⁶⁷, 1848'de 200.000 kişilik Rus ordusundan kaçan Macarları mülteci olarak kabul eden⁶⁸, dolayısıyla onları muhtemel bir katliamdan kurtaran ve bunun üzerine Ruslarla savaşı dahi göze alan, dil, din ve ırk farkı gözetmeden bütün tebaasına adaletle yaklaşan, "Millet-i Sâdıka"⁶⁹ gibi bir pâyeye vererek Ermenileri devletin en üst makamlarına getiren⁷⁰, Balkan savaşları sırasında Dışişleri Bakanlığını Ermeni asıllı Gabriel Noradokyan Paşa⁷¹'ya verecek kadar aşırı iyimserlikle taraf gütmeyen Osmanlılardır. Bu tür örnekler bütün Türk tarihi boyunca da görülür: Alparslan'ın Romen Diyagenos'u yakaladıktan sonra O'na bir esir muamelesi yapmayarak serbest bırakması⁷², Atatürk'ün Uşak'ta ele geçirilen

⁶⁴ İsmet Binark, *Asılsız Ermeni İddiaları ve Ermenilerin Türklere Yaptıkları Mezâlim*, Ankara Ticaret Odası Yayını, Nu: 16, Ankara Şubat 2001; Hüsamettin Yıldırım, *Ermeni İddiaları ve Gerçekler*, Ankara 2000; Adnan Şişman-Biray Çakmak, "Sözde Ermeni Soykırım İddiaları ve Tarihi Gerçekler", *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt II, Sayı 2, Afyon Şubat 2001, s. 1-10.

⁶⁵ T.H., "Yahudiler", *İA*, Cilt 13, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul 1986, s. 341-342.

⁶⁶ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, I. Cilt, 3. Baskı, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara 1972, s. 467.

⁶⁷ Mahmut Şakiroğlu, "Fatih Sultan Mehmet'in Galatalılara Verdiği Fermanın Türkçe Metinleri", *A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Tarih Araştırmaları Dergisi*, XI V/25, Ankara 1983, s. 211-224.

⁶⁸ Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi*, V.Cilt, Türk Tarih Kurumu yayını, Ankara 1947, s. 218-219.

⁶⁹ Nejat Göyünç, *Osmanlı İdaresinde Ermeniler*, Gültepe Yayınları, İstanbul Ekim 1983, s. 50.

⁷⁰ Mehmet Seyitdanoğlu, "Takvim-i Vekayi'de Ermenilerle İlgili Haberler (1908-1915)", *Bulleten*, C. LV. Aralık 1991, Sayı : 214, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1991, s. 826-828; N. Göyünç, *Aynı eser*, s. 50-51.

⁷¹ Abdurrahman Çaycı, *Türk-Ermeni İlişkilerinde Gerçekler*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Ankara 2000, s. 15.

⁷² Mehmet Altan Köymen, *Büyük Selçuklu Tarihi*, Cilt III, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara 1992, s. 35-36; Semavi Eyice, *Malazgirt Savaşını Kaybeden IV. Romanos Diagonos (1068-1071)*, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara 1971, s. 59.

Yunan orduları başkumandanı Trikopis'e huzurunda kahve ikrâm etmesi, hatta yakın zamanda Saddam'dan kaçan Kuzey Irak'taki insanlara kucak açılması da hep Türkün kendine özgü hasletlerinden ileri gelmiştir.

Osmanlı Devleti'nin iç işlerine dinî, siyasî ve ekonomik sebeplerle müdahale etmede adeta birbirleriyle yarışan Avrupa Devletleri ve daha sonraları Amerika, görünürde sanki mazlum bir milletin haklarını arıyor intibarnı vererek Ermeni meselesini kendi çıkar ve emellerini gerçekleştirmek amacıyla bir vasıta olarak görmekten ve kullanmaktan öteye gitmemişlerdir. Türkler katında "Yüreği temiz insanlar" olarak bilinen, komşuluklarından memnun olunan Ermeniler XIX. Yüzyılın sonlarına kadar Osmanlı hâkimiyetinde "Millet-i Sâdıka" sıfatına lâyık bir şekilde yaşamışlardır⁷³. Buna karşılık, 1890'lı yıllardan itibaren başlayan Ermeni tedhiş hareketlerinin temelinde, Batılı devletlerin takip ettiği Şark Siyaseti'nin Osmanlı Devleti'ni parçalamaya ve yıkmaya yönelik emperyalist amaçları yatmaktadır.

Türkiye Ermenileri Patriği Kalustyan 2 Kasım 1985 tarihli *Milliyet* gazetesine verdiği beyanatta, Türkiye'de yaşayan Ermenilerin bu toprakları kendi vatanları olarak kabul edip, her zaman vatanına, milletine ve devletine bağlı olduklarını, her Türk gibi, bu toprakları korumak için daima hayatlarını feda etmeye hazır olduklarını, İstiklâl Savaşı'nda da eli silah tutan Ermenilerin, asker ve subay olarak savaştıklarını, bir çoğunun şehit olduklarını, bunlardan bir kısmının, savaş alanlarında gösterdikleri büyük yararlıklar dolayısıyla İstiklâl Madalyası alma şerefine lâyık olduklarını belirtmektedir. Karabet Ayvat⁷⁴, Karabet Kargıcı, Artin Gülükyan⁷⁵, Hırant Kiremitçi, Ohanes Özçınar⁷⁶, Agop Ayık, Vahan Keleşoğlu⁷⁷, Agop Özel ve Tıp Fakültesi'ni bitirdikten sonra Paris'te ihtisas yapan Afyon'lu Dr. Ohannes Kasparyan⁷⁸ bunlardan bazılarıdır.

Günümüzde ise her iki toplum eskiden yaşanan barış yıllarına ancak ve ancak *Agos* gazetesi yazarı Sarkis Seropyan'ın dediği gibi düşmanlıklar değil, dostluklar körüklenerek ulaşabilir.

⁷³ Durmuş Yılmaz, *Fransa'nın Türkiye Ermenilerini Katolikleştirme Siyaseti*, Selçuk Üniversitesi Vakfı Yayını, Konya 2001, s. 32.

⁷⁴ *Milliyet*, 28 Ekim 1985.

⁷⁵ *Milliyet*, 29 Ekim 1985.

⁷⁶ *Milliyet*, 1 Kasım 1985.

⁷⁷ *Milliyet*, 2 Kasım 1985.

⁷⁸ *Milliyet*, 30 Ekim 1985.

İÇLERİNDE ERMENİ ASILLI ÖĞRENCİLERİN DE
BULUNDUĞU YURT DIŞINDA TAHSİL GÖREN OSMANLI
ÖĞRENCİLERİ İLE İLGİLİ ÖRNEK BELGELER

- Ek I. 1864 yılında tahsil için Paris'e gönderilen gayr-i Müslim Osmanlı öğrencilerinin listesi (Osmanlıca ve Fransızca belgeler HA. İ/147).
- Ek II. 1868 yılında Paris'teki Osmanlı öğrencilerinin listesi (HA. İ/148).
- Ek III. 15 Temmuz 1875'te İstanbul'a dönen Osmanlı öğrencilerinin listesi (HA. İ/148).
- Ek IV. Çeşitli tarihlerde Osmanlı öğrencilerinin Osmanlı Hükümeti tarafından karşılanan yurt dışındaki aylık maaşları, yol harçlıkları, barınma, giyinme, beslenme ve diğer tahsil masraflarını gösteren belgeler (PTBA. 60/1, 74/1).
- Ek V. Liège'deki Osmanlı öğrencilerinin sağlık durumlarının takibi ile ilgili 31 Mart 1874 tarihli belge (PTBA. 84/5).
- Ek VI. 23 Ağustos 2002 tarihli *Agos* gazetesinde Aris Nalcı'nın "İlk bursun hikâyesi" ve 08 Eylül 2002 tarihli *Akşam* gazetesinde "İlk burs Ermeni çocuğa" başlıklarıyla verilen haberler.

EK I. 1864 yılında tahsil için Paris'e gönderilen gayr-i Müslim Osmanlı öğrencilerinin listesi (Osmanlıca ve Fransızca belgeler HA. İ/147).

کتابخانه رتبه سند سعودی شرح ما یس تحصیلا غیره کتبه بزرگ طلبه دبیرسمت امپراتوریه درصندوقه دارالاولیٰ معرفت صوبه بلخ و طایفه اسیه برین شهر

اسم و تکرار	صنف	رشته	ملاحظات
۱	مکتبه	دوم	
۲	عسک	دوم	
۳	مکتبه	دوم	کمیسیون هیئت درصندوقه معرفت اقمه و بااراده سفارشی کا مودالکلیج تاریخ قریه قیادانسه
۴	عسک	دوم	کمیسیون اولین صان درصندوقه معرفت اقمه اوزار و فغانه و باره تملیق هیئت اچو برینه قیادانسه
۵	مکتبه	ایمن	کمیسیون اسیه ا مکتبه کلیج تاریخ درصندوقه معرفت ابرست قریه برابره قیادانسه
۶	عسک	ایمن	
۷	عسک	ایمن	
۸	مکتبه	ایمن	
۹	عسک	تقویت	
۱۰	عسک	تقویت	
۱۱	مکتبه	تقویت	
۱۲	مکتبه	تقویت	کمیسیون هیئت درصندوقه معرفت اقمه و بااراده سفارشی کا مودالکلیج تاریخ قریه قیادانسه
۱۳	مکتبه	خفا	سز کوی هیئت صحت طبعه ا مودالکلیج تاریخ قریه قیادانسه درصندوقه معرفت اقمه و بااراده سفارشی کا مودالکلیج تاریخ قریه قیادانسه
۱۴	مکتبه	خفا	
۱۵	عسک	خفا	
۱۶	عسک	خفا	
۱۷	مکتبه	دوم	مکتبه اقمه ا مکتبه کلیج تاریخ اقمه ا سست تکرار قیادانسه
۱۸	مکتبه	دوم	کلیج
۱۹	مکتبه	دوم	
۲۰	مکتبه	دوم	
۲۱	مکتبه	دوم	
۲۲	عسک	دوم	مکتبه اقمه ا مکتبه کلیج تاریخ اقمه ا سست تکرار قیادانسه
۲۳	عسک	دوم	مکتبه اقمه ا مکتبه کلیج تاریخ اقمه ا سست تکرار قیادانسه
۲۴	مکتبه	ایمن	مکتبه اقمه ا مکتبه کلیج تاریخ اقمه ا سست تکرار قیادانسه
۲۵	مکتبه	تقویت	مکتبه اقمه ا مکتبه کلیج تاریخ اقمه ا سست تکرار قیادانسه
۲۶	مکتبه	خفا	مکتبه اقمه ا مکتبه کلیج تاریخ اقمه ا سست تکرار قیادانسه
۲۷	مکتبه	خفا	مکتبه اقمه ا مکتبه کلیج تاریخ اقمه ا سست تکرار قیادانسه
۲۸	عسک	دوم	مکتبه اقمه ا مکتبه کلیج تاریخ اقمه ا سست تکرار قیادانسه
۲۹	عسک	دوم	مکتبه اقمه ا مکتبه کلیج تاریخ اقمه ا سست تکرار قیادانسه
۳۰	مکتبه	دوم	مکتبه اقمه ا مکتبه کلیج تاریخ اقمه ا سست تکرار قیادانسه
۳۱	مکتبه	دوم	مکتبه اقمه ا مکتبه کلیج تاریخ اقمه ا سست تکرار قیادانسه

Introduction.

Copie de la liste des élèves non Musulmans
envoyés à Paris en l'an 1864 pour leurs
instructions.

Observations.

<u>Noms des élèves</u>	<u>Classe</u>	<u>Religion</u>	
1. Alexandre Stourpanski	Off. Civile.	Grécque.	
2. Adéfides	Off. Militaire	id.	
3. Eulambios	Off. Civile.	id.	Pour cause de maladie retenu en à Constantinople et son nom fut effacé par ordre de l'Autog. à Paris en X ^{bre} 82. —
4. Mikhaïl Tchirvoglou	Off. Militaire	id.	Pour cause de maladie retenu en à Constantinople, ou il mourut, et son frère Doléma est Tchirvoglou le remplaça. —
5. Vitchev	Off. fils de Ser Vitchev	Croche.	Après l'arrivée des élèves, retourna en X ^{bre} 81 à Constantinople et son nom fut effacé.
6. Agapi Tchabinev	Off. Militaire	Arménien	
7. Stavrou Metzouras	Off. Militaire	id.	
8. Sakkar Theodoridis	Off. Civile.	id.	
9. Androu Metzouras	Off. Militaire	Catholique	

<u>Noms des éleves.</u>	<u>Classe.</u>	<u>Religion.</u>	<u>Observations.</u>
10. Paul Ararian	Éf. Militaire	Catholique	
11. Chachian Bedros	Éf. Civile	id	
12. Livanian Oksous	Éf. Civile	id	Celui-ci n'étant pas inscrit au nombre des élèves Ottomans, en X th 81, l'évêque Diocèse de Paphos fut enregistré à sa place.
13. Meutchoff	Éf. Civile	Bulgare	Par suite de son incandescence le 20 Juin 82 son nom fut effacé et remplacé à l'ordre pl. L'évêque Paul Chocou fut enregistré à sa place en Juin 82.
14. Dacourouff	Éf. Civile	Bulgare	
15. Josoff	Éf. Militaire	id	
16. Tchoumakoff	Éf. Militaire	id	
17. Alphonse Aristochi	Éf. Civile	Grèque	A partir de 8 th 82 il fut inscrit au nombre des élèves.
18. Alexandre Aristochi	Éf. Civile	id	id
19. Georges Lardjia	Éf. id	id	
20. Livanian	Éf. id	id	
21. Livanian	Éf. id	id	
22. Rafines	Éf. Militaire	id	Parti pour le conseil pour affaires, et ayant dépassé le temps de son cours son nom fut en X th 82 par ordre de l'ambassadeur.

<u>Noms des élèves</u>	<u>Classe</u>	<u>Religion</u>	<u>Observations.</u>
23 Lucile Jourdan ef. Mikhaïl	Jacque.		Par suite de son inconduite il fut renvoyé à Constantinople et son nom fut effacé en Cheval 81.
24 Niccolò Agopian ef.	Lucile	Arménien.	
Liste des élèves non Musulmans arrivés en dernier lieu et inscrits sur le registre des élèves Ottomans.			
25 Sofie le Dorian ef.	Lucile	Catholique.	Elle a remplacé Genarian Chavie ef. le 1 ^{er} mars 81. —
26 Vélitchko ef.	Lucile.	Bulgare.	Elle a été portée dans la classe des élèves X ^{me} 81. —
27 Paul Chauvire ef.	Lucile.	Français	Il a remplacé Moutchoff en juin 82. —
28 Mikhaïl Sarioglou ef.	Militaire	Jacque.	Elle a remplacé son frère. —
29 Nikola Alambif ef.	Lucile	id	Son nom a été inscrit dans le mois de juin 1882. —
30 Justin Aïstroschi ef.	Lucile	id	Son nom a été inscrit en 8 ^{me} 82.
31 Meliton Aïstroschi ef.	id.	id	id id

Etat nominal des Cives ottomans

Classification	Noms des Cives à charge du Ministère de la Guerre	Etudes	Classification	Noms des Cives à charge du Ministère des Affaires étrangères	Etudes
Externe	Ali	graveur	Interne	Harogony	Interne
o	Aguish	École d'artillerie	o	Comura	Leçons de Droit
o	Flusny	École militaire	o	Rayaroff	Leçons de Droit
o	Geid	Leçons	o	Carvor	Leçons de Droit
o	Jousouf	Maîtres de l'école	o	Kicor	5 ^e Droit
o	Sayd	École normale	o	Caradya	Leçons de Droit
Interne	Adouid	5 ^e Droit	o	Chachian	Leçons de Droit
o	Azarian	Leçons des sciences	o	Kigane	o
Externe	Pilezichetzi	graveur	o	Kellistche	Leçons de Droit
Interne	Ananian	5 ^e Droit	o	Charvin	o
o	Georgoff	id	Externe	Alaimbès	Leçons
o	Pehomietoff	id	id	Austarchi Nottin	Leçons
o	Lehayan	graveur	Interne	Austarchi Alex.	Leçons
Externe	Kozjick	graveur	o	Austarchi Janin	id
o	Ammed	Leçons	o	Austarchi Nottin	5 ^e Droit
o	Kozjick bey	École militaire	o	Lulacupios	Leçons de Droit
Interne	Kerzaglous	Leçons de sciences	Interne	Kajane	Leçons de Droit
o	Klabias	Maîtres de l'école	Interne	Kanocrato	Leçons de Droit
Externe	Gaid	Arrière	o	Kocorty	Leçons de Droit
			o	Khorathan	o Centrale
			o	Copernic	5 ^e Droit

Paris le 27e Février 1858.
Le Général Directeur des Cives ottomans.

Kufsein

Ek III. 15 Temmuz 1875'te İstanbul'a dönen Osmanlı öğrencilerinin listesi (HA. İ/148).

ANNEXE A LA LEÇON DE

15 Juillet 1875. 10639. 223

Liste des Elèves Ottomans
partis le 15 Juillet 1875 pour Constantinople.

1. Zagoroff	16. Ahmet Bekir
2. Adouides	17. Lambriou,
3. Hussein Kunir	18. Hassan Charia
4. Nazim	19. Abdoula
5. Charis	20. Suliman Callade
6. Makir	21. Manour
7. Younais.	22. Ibrahim Kemmer
8. Lalim,	23. Eycheff Taïd
9. Bekir,	24. Ahmed Scheriff
10. Istaf	25. Ismail
11. Ali	26. Isaac
12. Mequerdick	27. Dimitri
13. Ahmet Moustapha	28. Mehmed Mahmoud
14. Simon Ussop.	29. Luzzois
15. Nassoul Hussein	30. Drou.

Elèves restant à leurs frais.

Melick,

Diran

Moustapha

Ohanis (partira avec son père)

Ek IV. Çeşitli tarihlerde Osmanlı öğrencilerinin Osmanlı Hükümeti tarafından karşılanan yurt dışındaki aylık maaşları, yol harçlıkları, barınma, giyinme, beslenme ve diğer tahsil masraflarını gösteren belgeler (PTBA. 60/1, 74/1).

Recapitulatifion
des dépenses faites pour les élèves ottomans pendant
le mois d'Avril 1288.

(15 Avril au 12me 1288)

Ministère de la Guerre.

Numéros Ordre.	Désignation des Dépenses	Arithmétiques	Alphabétiques	Latin.	Gr.	Total
145	Rachats de fournitures	1100				1100
146	Rachats de domestiques	150				150
147	Rachats de Plumes	2971.75				2971.75
148	Pris et examens de Soie			1145	1140	examens p. ambaj.
149	Mouvements pour le canif			90	90	
150	Frais divers			77.40	77.40	
		4501.75		2307.40	5.809.75	

Ministère des Affaires Étrangères.

151	Rachats de Plumes	1631.75				1631.75
152	Frais de voyage			600		600
153	Rachats de Plumes		709			709
154	Mouvements pour les examens			103.80		103.80
155	Frais divers			77.40	77.40	77.40
		1631.75	709	103.80	1551.60	3112.15

Praticiens et autres dépenses faites pour les
 mans, concernant le Ministère de la Guerre, pendant
 mois d'Avril 1888.

No. Noms	O. B. Bouk au 1 ^{er} 1888		Observation
	Praticiens ou lin.	Volac	
ial	379.	379.	
try	379.	379.	
hauf	379.	379.	
d	379.	1110 ^x 8579.	* Ordo. de Belmouda
med	379.	379.	
b	379.	379.	
d	379.	379.	
soidei	63.78	63.78	
canian	63.78	63.78	
egieff	63.78	63.78	
makof	63.78	63.78	
inoqler	63.78	63.78	
2.971.75		1110. 19000.78	

Pratements et autres dépenses faits pour les Clercs ottomans, concernant le Ministère des Affaires Étrangères pendant le mois d'août 1875

(13 Août au 14 ¹⁰ 1875)

Noms de Clercs	Pratements	Standarden	Katibkane	Quintiers et C. v. v. v.
Pickri	63.75			63.75
Mamoudato	63.75			63.75
Mansoury	63.75			63.75
Ragoroff	63.75			63.75
Kyros	63.75			63.75
Kelibekha Canaja	"		60..	60..
Kouros	379			379
Chaurin	63.75			63.75
Austanck albas	379			379
Lulambis	63.75			63.75
Mhorassan	100	600		700
Copeme	"		49	49
Damad	63.75			63.75
Himlis	200			200
Kocots	63.75			63.75
Abbas	"		300	31.90
Ayib	"		300	31.90
Total	1031.75	600	709	103.80
				2044.55

Récapitulation

des Dépenses faites pour les élèves ottomans pendant le mois
de Décembre 1870.

13e au 31 Janvier 1871.

Ministère de la Guerre.

Designation des Dépenses	Paiements	Restants	Répétitions	Trai- dants	Total	Observations	
Paiements des facultés	1400				1400		
Paiements des domestiques	120				120		
Paiements des Elèves	2529				2529		
Restants des Elèves		2250			2250		
Nouritures pendant le voyage				116	116		
Pharmaciens				19.50	19.50		
Loyer de la maison				62.50	62.50		
Frais divers				125.20	125.20	145.20	
					7055.70	7055.70	7134.70

Ministère des Affaires Étrangères

Paiements des Elèves	~~1531.75~~				1531.75		
Restants	1531.75	4854			4854		
Répétitions			300		300		
Proscriptions et Pas de droit				281.20	281.20		
Reliure et blanchissage				215.25	215.25		
Nouritures pendant le voyage				255.50	255.50	(255.50)	
Pharmaciens suisses				101.85	101.85		
Frais divers				155.20	155.20	155.20	
					7694.75	7694.75	(7694.75)
					1531.75	1531.75	
					1009	1009	

*Vêtements et autres dépenses faites pour le empel
des Cleres ottomans, concernant le Ministère des Affaires
Étrangères, pendant le mois de Décembre 1870.*

(15 Décembre au 12 Janvier 1870)

Noms des Cleres	Quantités	Devises	Repetition.	Impression des Droits.	Reliure ou blanchissage.	Nourriture pendant l'absence.	Pharmacie	Total
Fidhi	63.75	420						483.75
Kanungem	61.75	420		140.60	33.40			657.75
Dagoroff	63.75	420	90.		45.50	101.85		720.80
Kicor	63.75	420			24 ..			512.75
Vacrot	379 ..							379 ..
Chauvin	63.75	450.						513.75
Anstarchi	379 ..							379 ..
Sulauliev	63.75	420	90.		26.50			600.25
Haimbis	200 ..	325.						525 ..
Damrad	63.75	420.	120.					663.75
Hocotz	61.75	420		140.60	21.35			616.70
Neyb	~~61.75~~	352.			19.50	109.75		481.25
Abbas	~~61.75~~	352.			19.50	109.75		481.25
Manocondato	~~61.75~~	375.			19.50	45 ..		504.25
	~~60.75~~							
	~~1511.25~~	4254.	300.	281.20	215.25	~~1511.25~~	101.85	7519.55
	1531.75					255.50		

*Traitements et autres dépenses fait
le Compte des Officiers ottomans concernant le
Ministère de la Guerre, pendant le mois de
(19 X^e 1869 ou 19 Janvier 1870)*

<i>us des Officiers</i>	<i>Traitements</i>	<i>Lectures</i>	<i>Monture pendant les vacances</i>	<i>Alanchifon.</i>	<i>Total.</i>
<i>Aguiah</i>	379				379
<i>Husny</i>	379				379
<i>Foussouf</i>	379				379
<i>Said</i>	379				379
<i>Ahmed</i>	379				379
<i>Seyd</i>	379				379
<i>Adouidi</i>	63.78	628			688.78
<i>Anamian</i>	63.78	378	46	19.50	504.28
<i>Khouakhoff</i>	63.78	628			688.78
<i>Kerisogles</i>	63.78	628			688.78
	<u>2529.00</u>	<u>2250</u>	<u>46</u>	<u>19.50</u>	<u>4844.50</u>

(2)
Mois de février 187 ²

(211 pages)

Administration des Elèves Ottomans.

TRAITEMENT & AUTRES DÉPENSES

faites pour les élèves Ottomans à Liège,
du 13 janvier au 12 février 187 ²

N ^{os} des quittances	Noms des élèves.	Traitement	Pensions	Habitation	Donnée en main	Divers	Total
1	Dagoroff	77					77
2	Vyloulov	77					77
3	Sandaldjan	77					77
4	Ali boumou		55	51	12	11	159
5	Azize eliev						
6	Calost foudou		55	44	12	11	142
7	Hassan tapawin						
8	Halime fergou		55	51	12	11	159
9	Husny foudou		55	44	12	11	142
10	Halime fergou		55	51	12	11	159
11	Mehemed mabou		55	44	12	11	142
12	Suleiman medbou		55	44	12	11	142
13	Abouhal 3103					77	77
	Total	117	375	304	25	201	1002
	Total général.						1002

Certifié conforme le présent état à
somme des livres de la caisse de Liège
le 12 février 187
Moussard

117c

Depenses des Elèves Ottomans
du 13 Janvier au 12. Fevrier 1873.
Concernant le Ministère des Affaires Etrangères

<i>Noms</i>	<i>Traitement</i>	<i>Pensions</i>	<i>Frais divers</i>	<i>Total</i>	<i>Observations</i>
Prêtre Arménien	400	"	"	400	
Elèves en Belgique	2,306 51	"	"	2,306 51	
Damad	63 75	"	"	63 75	
Padri Effendi	200	"	"	200	
Ahmed	"	237 50	"	237 50	Trimestre Janvier, Mars, Avril 1873 Pension Silvestre
Xyio	"	237 50	"	237 50	"
Béquir	"	237 50	"	237 50	"
Djavin	"	237 50	"	237 50	"
Salib	"	237 50	"	237 50	"
Salib	"	237 50	"	237 50	"
Depenses diverses Chez M. Silvestre pour les Elèves		"	71 50	71 50	
Ali	"	104 05	"	104 05	Trimestre Janvier, Mars, Mars Pension Morcau
Luine	"	100 45	"	100 45	"
Pension des Elèves au Havre aidant leur apprentissage	"	2,564 75	"	2,564 75	
Frais occasionnés pour la reception de 20000 Revolvers	"	"	1200	1200	
Depenses diverses faites pour la Direction pour l'Ecole	"	"	2627 30	2627 30	
Avance pour 10 Elèves de Roubenck	"	3,200	"	3,200	
	2,970 26	7,574 25	3,893 70	14,443 21	

Ek V. Liege'deki Osmanlı öğrencilerinin sağlık durumlarının takibi ile ilgili 31 Mart 1874 tarihli belge (PTBA. 84/5).

Administration des Elèves Ottomans.
ÉTAT SANITAIRE DES ÉLÈVES OTTOMANS À LIÈGE.
 du 1er mars au 31 1874

N ^o des Elèves.	RÉSULTAT DE LA VISITE.		Observations.
	le 1 ^{er} mars.	le 29 mars.	
1	1. ...	29 mars	2, 7
2	2. ...	Bonne santé	2, 6, 5, 11
3	3. ...	Bonne santé	
4	4. ...	Bonne santé	
5	5. ...	Bonne santé	
6	6. ...	Bonne santé	
7	7. ...	Bonne santé	
8	8. ...	Bonne santé	
9	9. ...	Bonne santé	
10	10. ...	Bonne santé	
11	11. ...	Bonne santé	
12	12. ...	Bonne santé	
13	13. ...	Bonne santé	
14	14. ...	Bonne santé	
15	15. ...	Bonne santé	
16	16. ...	Bonne santé	
17	17. ...	Bonne santé	
18	18. ...	Bonne santé	
19	19. ...	Bonne santé	

Signature
 Liège le 31 Mars 1874
 74 2/12

Ek VI. 23 Ağustos 2002 tarihli *Agos* gazetesinde Aris Nalçı'nın "İlk bursun hikayesi" ve 08 Eylül 2002 tarihli *Akşam* gazetesinde "İlk Burs Ermeni çocuğa" başlıklarıyla verilen haberler.

Vahan'ın başbursusunu, ilke idrâhının en eski belgesi olarak Cumhuriyet Müzesi'nde sergileniyor

İlk bursun hikâyesi

Aris Nalçı

Çocuğuz zamanı kütük bir ayırtan Çoğca bu yasaun zarfı Cumhuriyet Eğitim Müzesi'nde sergileniyor. Aris Nalçı'nın bir Ermeni öğrencisi olan Vahan

Ermeniye ait olduğunu öğrendiğimizde, yeni bir hayat hikâyesinin pesnedişininin verdiği heyecanla kendimizi Eğitim Müzesi'nde bulduk.

Teknik Lisesi'nin içerisindeki tarihi mekânların restore edilmeside, 1998'de kurulan Cumhuriyet Eğitim Müzesi'nde ilk günden bu yana sergilenen ilke tarihînin en eski burs belgesi bizi kapıda karşılıyor. Müzede Cumhuriyet öncesi ve Cumhuriyet sonrası belgeler sergileniyor. En eskisi 1908 tarihli belge'de Teknik Okul'da okuyan öğrencinin fakat maddî imkan olmadığına belirten Vahan Efen'in bir yıllık bursunu müracasatı aşama aşama dilekçelerle sergileniyor.

Vahan'dan, öncelikle Rum Ortodoks Partilanesi, Ermeni Partilanesi ve Hahambasılık'tan fikir aldığını kâğıda yazan "fakirlik belgesi" ve "yi hal belgesi" istenmiş. Bu makâmlardan alınan imzaların bir kâğıda toplanması ise 6 yılın belâsı. Ardından referans mektupları talep edilmiş. Okulun eski mezunlarından alınan bir referans mektubunda Dr. Krikor Adilkan'ın imzası var. Tarih, 1919.

İlke ve Krikor Barsamyan'ın Teknik Mektebi'nin eskime zamanı olarak Vahan'a burs veriş belgesini uygun bulmuşlar.

Müze yetkilileri Vahan'ın ilke dilde bir çok belgesi ve bu belgelerin hikâyelerini ortaya çıkarmışlar. İçeriklerini araştırmışlar. "Bizim için kaynak çok önemli" Eski İstanbullu bir öğrencinin bu belgeyi bize getirmişse, ancak bir kültür bursunda bulunmuş olmaları "diğer bir anlamda" Vahan'ın belgelerin belki bir sergilenmek üzere sona sürüp, imzaları emniyetin de belâsı. Akademiye kadar hazırlanmış belgelerinde bir kâğıda toplanarak günışığına çıkacak.

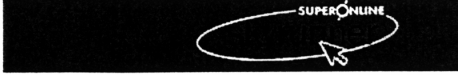

Arif Nalçı'nın Çocuğuz zamanı kütük bir ayırtan Çoğca bu yasaun zarfı Cumhuriyet Eğitim Müzesi'nde sergileniyor.

Arif Nalçı'nın Çocuğuz zamanı kütük bir ayırtan Çoğca bu yasaun zarfı Cumhuriyet Eğitim Müzesi'nde sergileniyor.

08 Eylül 2002

Para Borsa
Bölgeler
Eklere
Site Haritası

- Anasayfa
- Güncel
- Politika
- Yazarlar
- Ekonomi
- Dünya
- Mağazin
- Sağlık
- Yıldız Falı
- Arama - Arşiv

GÜNCEL

← Arkadaşıma gönder Yazdır →

İlk burs Ermeni çocuğa

Tozlu raflardan gün yüzüne çıkarılan tarihi belge, yoksul bir Ermeni öğrencinin eğitim alabilmesi için Türkler tarafından nasıl desteklendiğini ortaya koydu.

Tarihin tozlu raflarından gün ışığına çıkan bir belge, Türkler'le Ermeniler arasında tarihe dayanan dostluğu gözler önüne serdi. Ülke tarihinde ilk bursun, Ermeni bir öğrenciye verildiği anlaşıldı. Ermeni cemaatinin önde gelen gazetelerinden 'AGOS' 'İlk bursun hikayesi' başlığıyla duyurduğu haberde, ilginç bir gerçeği açıkladı.

Fakirlik belgesi

Gazete, Sultanahmet'teki Cumhuriyet Eğitim Müzesi'nde sergilenen burs belgesini, Ermeni camiasına duyurdu. 1908 tarihli en eski belgeden bahsedilen haberde, Vahan Efendi'nin Dersaadet Ticaret Mektebi'nde yani günümüzün Ticaret Meslek Lisesi'nde okumak istediği ancak maddi imkanı olmadığı belirtiliyor.

O dönemdeki bürokratik işlemlerin Ermeni ve Türk öğrenciler için aynı şekilde olduğuna dikkat çekilen haberde, 'Vahal Efendi için öncelikli Rum, Ortadoks ve Ermeni Patrikhaneleri ile Hahambaşılık'tan fakir olduğunu kanıtlayan 'fakirlik belgesi' istendi. Bu makamlardan alınan imzalar bir kağıtta toplandı. Ardından İstanbul Valiliği, Vahal Efendi'ye fakirlik belgesi verdi' deniliyor. Vahal Efendi'ye referansın okulun eski mezunlarından Dr. Krikor Adilyan'ın verdiği kaydedilen haberde, '1914 yılında da teknik mektebin eski mezunları olan Haçik ve Kırkor Barsamyan, Vahan Efendi'ye burs verilmesini uygun gördü' ifadelerine yer veriliyor.

Dostluk istiyoruz

Haberi okuyuculara duruyan 'AGOS' Gazetesi'nin editörlerinden Sarkis Seropyan, tarihi belgeyle ilgili şunları söylüyor: 'Türk-Ermeni düşmanlığını değil, dostluğunu körüklemek istiyoruz. Bu yüzden olumlu gelişmelere gazetemizde yer veriyoruz. Bu çok önemli bir belge. Şimdi Ermeni öğrenci burs alacak olsa önce kendi cemaatinden burs almayı düşünür. O tarihte nasıl olmuş ta devletten burs almış, çok ilginç.'

Ata'nın karargahında Osmanlı yemekleri

Atatürk'ün Sakarya Meydan Muharebesi'nde silah arkadaşlarıyla birlikte sık kullandığı tarihi Gazi Tren Gari, artık restoran olarak hizmet verecek. Restore edilen Atatürk Orman Çiftliği'ndeki (AOÇ) garda, Osmanlı mutfağından örnekler sunulacak. Sultan Abdülhamid tarafından yaptırılan tarihi gar, Kurtuluş Savaşı sırasında Mustafa Kemal ve arkadaşlarına ev sahipliği yaptı. Atatürk'ün AOÇ projesini hayata geçirirken, istifa ettiği binanın istasyon olarak kullanımına 1994'te son verildi. Zaman içerisinde özellikle iç mekanı yıpranan gar, aslına uygun olarak restore edildi. Yenilenen tarihi gara TCDD tarafından hurdaya ayrılan iki vagon da eklendi. Hurdalıktan getirilen biri 1925, diğeri 1932'de yaptırılan iki vagon yenilenerek 'Keyfiyet Köşesi' adıyla yemek salonu olarak hizmete girdi.

İlk burs Ermeni çocuğa

Tozlu raflardan gün yüzüne çıkarılan tarihi belge, yoksul bir Ermeni öğrencinin eğitim alabilmesi için Türkler tarafından nasıl desteklendiğini ortaya koydu.

Tarhin tozlu raflarından gün ışığına çıkan bir belge, Türkler'le Ermeniler arasında tarihe dayanan dostluğu gözler önüne serdi. Ülke tarihinde ilk bursun, Ermeni bir öğrenciye verildiği anlaşıldı. Ermeni cemaatinin önde gelen gazetelerinden 'AGOS' 'İlk bursun hikayesi' başlığıyla duyurduğu haberde, ilginç bir gerçeği açıkladı.

Fakirlik belgesi

Gazete, Sultanahmet'teki Cumhuriyet Eğitim Müzesi'nde sergilenen burs belgesini, Ermeni camiasına duyurdu. 1908 tarihli en eski belgeden bahsedilen haberde, Vahan Efendi'nin Dersaadet Ticaret Mektebi'nde yani günümüzün Ticaret Meslek Lisesi'nde okumak istediği ancak maddi imkanı olmadığı belirtiliyor.

O dönemdeki bürokratik işlemlerin Ermeni ve Türk öğrenciler için aynı şekilde olduğuna dikkat çekilen haberde, 'Vahal Efendi için öncelikli Rum, Ortadoks ve Ermeni Patrikhaneleri ile Hahambaşlık'tan fakir olduğunu kanıtlayan 'fakirlik belgesi' istendi. Bu makamlardan alınan imzalar bir kağıtta toplandı. Ardından İstanbul Valiliği, Vahal Efendi'ye fakirlik belgesi verdi' deniliyor. Vahal Efendi'ye referansın okulun eski mezunlarından Dr. Krikor Adilyan'ın verdiği kaydedilen haberde, '1914 yılında da teknik mektebin eski mezunları olan Haçık ve Kırkor Barsamyan, Vahan Efendi'ye burs verilmesini uygun gördü' ifadelerine yer veriliyor.

Dostluk istiyoruz

Haber okuyuculara duruyan 'AGOS' Gazetesi'nin editörlerinden Sarkis Seropyan, tarihi belgeyle ilgili şunları söylüyor: 'Türk-Ermeni düşmanlığını değil, dostluğunu körüklemek istiyoruz. Bu yüzden olumlu gelişmelere gazetemizde yer veriyoruz. Bu çok önemli bir belge. Şimdi Ermeni öğrenci burs alacak olsa önce kendi cemaatinden burs almayı düşünür. O tarihte nasıl olmuş ta devletten burs almış, çok ilginç.'